

dinarčkov prihranil. V sili bi mu bil po obljubi dobrotnik (Cojz) pomagal. Pred odhodom pa obišče še svoj premili dom, razdeli svoje malo premoženje med sestre in brate ter ogleda še enkrat vse hribe in doline, po katerih je nekdanj živinico pasel, ki so ga srečnih otroških let opominjali. Zares domovina se ti veliko bolj priljubljuje, kedar jo zapuščaš, in na ptujem boš še le prav spoznal, kaj je domovina, ko ne boš slišal milih glasov domačih. — S sladkimi domovinskimi občutki navdahnjen se odpravi Kopitar na Dunaj.

Ali pravdoznanstvo ga nič kaj ne veseli. Čez dve leti ga popusti. Kopitar je bil za druge vednosti, posebno pa za slovansko jezikoznanstvo stvarjen. Hotel je naslednik slavnega Dobrovskega biti, in je to čast tudi došel.

Ker je vedil, da je na Dunaju za slovansko jezikoznanstvo v cesarski pridvorni bukvarnici naj več pomočkov, prosi službe v njej. Želja se mu spolni.

Čeravno zadnji urednik cesarske bukvarnice, dobil 1. 1814 častno povelje, se v Pariz napotiti in vse bukve, ktere so bili Francozi l. 1809 iz pridvorne bukvarnice Dunajske odpeljali, nazaj pripraviti. To častno povelje mu je bilo prav po volji, ker si je že davno želel sloveči Pariz viditi. Iz Pariza je šel tudi v London in Oksford, imenitni mesti na Angleškem pogledat.

Že popred je vidil Prag, Berlin, Lipsko, Norimberg in Monakovo, pozneje Benetke, Bologno, Rim, Milano in več drugih mest.

Leta 1836 da na dan svoje imenitne bukve po imenu: „Glagolita Clozianus“, l. 1839 pa druge, po navadi „Hesychius“ imenovane. V obojih razklada učeni mož slovanske jezikoznanske reči v latinskem jeziku. V prvih beremo tri naj starje spise v staroslovanskem jeziku. Eden izmed njih je po misli učenih cerkven govor Friziškega škofa Abrahama, govoren med letoma 957 in 994 v Loki na Krajnskem. Iz njega vidimo, kako so ondaj naši dragi očaki govorili. Tudi vidimo v teh bukvah, kako so pisali. To delo Kopitarjevo, ki ima še več imenitnega v sebi, učeni posebno hvalijo, to mu toraj naj večjo slavo daje.

Veliko učenega je tudi po raznih časopisih napisal.

V znamenje posebnega spoštovanja njegove visoke učenosti mu podelita papež Gregor XVI. red ali križ svetega Jurja in prusovski kralj „vitezki red za zasluge“.

Bil je družbenik Petrograškega društva naukov na Rusovskem in več drugih učenih društev. Naj bolj učeni možje so mu pisma pisali in on njim. 27. aprila (maligna travna) 1844 ga imenuje svetli cesar Ferdinand I. prvega varha c. k. pridvorne bukvarnice. Poslednjič mu podeli častno ime: dvorni svetovavec.

Pa že 11. majnika 1844 konča Kopitarju, 64 let staremu, slavno življenje pljučna sušica, ko se je ravno v Rim odpravljal, da bi bil ondi po želji papeža Gregorja XVI. učilnico za slovanske nauke osnoval.

Kopitarjevo truplo, truplo našega rojaka, ki so ga zavoljo visoke učenosti tako imenitni gospodje častili, počiva na Dunajskem pokopališču „Marxer Friedhof“ imenovanemu. Velika množica prijateljev, slovanskih učencov in drugih spoštovavcov ga je do tje spremila. Rojaki in spoštovavci so mu omislili za zloženih 350 goldinarjev na grob lep kamen, v kterega je vrezan sledeči pozlačen napis v latinskem jeziku:

Jernej Kopitar, Goratanec, rojen 23. augusta 1780 v Repnjah, vasi blizu Ljubljane, v pomnoževanju slovanskih naukov velikega (učenega) Dobrovskega bistroumnega naslednik umrl na Dunaju 11. majnika 1844.

Da je bil Goratanec, so mu dali na grob zato napisati, kjer jo je Kopitar vedno terdil, da so Slovence nekdanj Goratance imenovali. — Kdor bi na

Dunaj pridši spominek slavnega rojaka rad vidil, ga najde lahko na imenovanem pokopališču proti koncu pod številko 726. — Vse njegove bukve s tistimi vred, ki jih je sam spisal, je kupila po njegovi smerti Ljubljanska bukvarnica za 1400 goldinarjev. — Da bi nam mila domovina pač še veliko tako bistroglavih sinkov rodila, kot je bil Kopitar!

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

26. pismo.

Dragi prijatelj!

Poslednjič sim šel še na hrib, kjer je nekoliko pod gradom San-Ermo Kartuzinski samostan s kaj lepo cerkvijo sv. Martina. Od tod se na vse kraje dalje vidi, in serce se človeku smeja, ki toliko veličanskiga naenkrat zagleda. Nekdanj je neki popotnik vès ginjen tù na glas zavpil: „Zares — tù je raj!“ Pa vès kaj mu je neki menih iz samostana, ki ga je slišal, odgovoril? „Pač res, gospod je tù rajski kraj“ — mu je rekel — „pa le za tistiga, ki — samo memo gré“.

Potem sim šel še mestno pokopališče (Campo Santo) ogledat, od kteriga so mi pravili, de je neizrečeno lepo, in de bo sčasama nar lepši v celi Evropi. Skoraj sim se bal iti kraj solz, žalosti in smerti ogledovat; ali močno sim se čudil, de je kraj vès drugačin, ko sim si ga mislil. Pokopališče, ki obseže nekoliko veršičev ali gričkov in zalih dolinic, je prav zalo mestice iz zgol večih in manjših kapelic, ki so med lepim drevjem in vedno zelenim germovjem v raznih redih, in nekatere prav lepo po gotiško sozidane in tako velike, de bi bile za srednje vasi dovolj prostorne cerkve. Vsaka bratovščina, vsak stan ima svojo, posamnih grobov ni veliko viditi.

Ogledat sim šel tudi štiri dni zaporedama Burbonski muzej; in desiravno sim se vsak dan od devetih zjutraj čez eno popoldne tam mudil, sim ga vender komaj na debelo ogledal — toliko lepiga in umetniga, posebno iz starodavnih časov in od vsih krajev — iz Herkulana, iz Kume, iz Stabie, iz Pompejev, iz Kapue, iz Minturna, iz Kapriškiga otoka, in Bog vé še od kod — je tù shranjeniga. Razun Vatikanskiga muzeja v Rimu ga ni gotovo na svetu tukajšnjimu enaciga. Pa ne misli, de Ti ga bom popisoval — tega nisim v stanu, posebno v domačim jeziku ne, česar pa nisim jez kriv. Le to Ti povém, de me je veliko bolj veselilo tù viditi starodavno kuhinsko in hišno orodje, ki so ga v Pompejih izkopali, kakor pa podobe nekdanjih malikov in rimskih cesarjev in družih imenitnih mož starodavnih časov, desiravno so jih večidel prvi sloveči podobarji, kterih naši današnji še niso dosegli, iz lepiga marmorja kar krasno izobrazili. — Piskri ali lonci, ki so morde čez 2000 let stari, sklede, ponve, klešče, kopači, kotli, tehtnice — vse to me je prav mikalo. Še clò nekoliko žita, in sočivja, in sadja, namreč orehov, datelnov, smokev, olivk (maslenk), nekaj medú, nekaj kruha in nekoliko jajč kažejo, kar je bilo vse v Pompejih čez 1700 lét zasuto. — Pa vender ne misli, de mi ni nič družiga dopadlo. Dopadlo mi je, po pravici reči, vse — le dopovedati Ti ne vém — kaj. Slovečiga farneškiga junca ne bom nikdar pozabil; veliko družiga pa mi bo — se bojím — malo po malim do čistiga iz spomina všlo.

Ko sim bil vse to na debelo ogledal, sim želel še bližnje silno lepe kraje okrog mesta viditi. Zatoraj sim se zgodaj zjutraj vzdignil in na zahodno stran mesta peljal. Tù se gré po eni nar lepših in prijetniših ulic mesta, ki ji Kjaja (Chiaia) pravijo, in kamor se Napo-

litanci sprehajati hodijo in vozijo. Prav za prav ni ulica ko druge, ker so le na eni strani hiše, na drugi pa prav lepo sprehajališče, ki ga „Villa Reale“ imenujejo. Poleg sprehajališča, ki je polno lepiga drevja in zalih kamnatih podob, je tikama morje.

Konec Kjaje je Posilipov hrib z Virgiljevim grobam, ki sim ga vès ginjen obiskal, kakor de bi bil pesnik čistiga, večniga spomina še le lani umerl.

Potem sim šel v Posilipovo jamo (Grotta di Posilipo) in naprej. Ta jama pa ni kakor naša Postojnska ali druge take jame, temuč ljudje so jo — Bog vé kdaj — že o silno starih časih sami naredili, ker so precej visok hrib, ki je vès zelen in dobro obdelan, prevertali, de jim ni bilo treba čez-nj hoditi. Tedaj predori (tuneli) na železnicah niso nič noviga. — Pešcu je treba gotovo skoraj četert ure, de skozi hrib pride, ker sim se jez precej naglo po jami, kjer noč in dan luči goré, mende 7—8 minut vozil. Cesta je lepa in prostorna kakor zunaj jame, kar pa ni bilo vselej tako, ker Seneca pravi: »Nihil illo carcere longius, nihil illis faucibus obscurius«.

Iz jame sim prišel v prijazen, silno rodoviten dol, in po njem v mesto Pocuol (Puteoli, Pozzuoli). Mesto leži ob morji prek hriba, in je tako staro, de se prav ne vé, kdaj je bilo sozidano, — že Tacit ga „Vetus oppidum Puteoli“ imenuje. Zdaj je mesto le revno in šteje kamaj kakih 10.000 duš; nekdanj pa je bilo gotovo lepši in bogatejši, kar stare razvaline krasnih tempeljev in drugih poslopij spričujejo. Stolna cerkev stoji verh hriha ravno ondi, kjer je bil nekdanj cesarju Augustu v čast sozidan tempelj. Vès je bil iz veliciga rezaniga kamna, in še se vidi nekoliko stebrov in nadstebnikov, ki stojé kakor so bili v začetku postavljeni. Še lepši pa in silno lep je moral Serapidov tempelj biti, kteriga razvaline so konec sedanjiga mesta na zahodni strani. Poleg teh razvalin lepiga dragiga marmorja so zdravilne toplice.

Zunaj današnjiga mesta, ki je mende veliko manjši ko nekdanje, je še v dobrim stanu velik, za 25.000 ljudi dovolj prostorni amfiteater, ki sim ga ogledal, ko sim v Solfataro šel. Solfataro je visoko na hribu ravna, široka dolina, kjer žveplo kopljejo in kuhajo. Hrib je bil nekdanj gotovo ognjobjavnik ali goreč kakor Vezuvi, ker se v dolini sèmtertjè zmiram kadí in gorkota zagernjeniga ognja čuti. Tudi se človek lahko prepriča, de je spod votlo, če kamen močno na tla verže, in sliši kako zabobni. De pa ne gorí in ne bljuje kakor Vezuvi, pride mende iz tega, de ima v sebi veliko žvepla, pa malo ali morde nič železa. Sicer je dolina polna beliga debeliga peska, in nje rob, to je griči, ki jo obdajajo, so silno kamniti, pusti in divji — grozovitno flegrejsko polje (Campi Phlegrei).

Od tod bi bil šel lahko tudi pasjo jamo (Grotta del cane) ogledat, pa se mi ni ljubilo, pač terpinčiti viditi, in za to terpinčenje še plačati, me ni mikalo.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Banata 21. septembra. Suha pomlad je škodovala pri nas kakor tudi na Ogerskem terti, pa vroče poletje je bilo prav dobro za njo, da je grojzde postalo sladko. Vino bo na vsako vižo tako dobro, kakor je bilo leta 1834. Toži se sploh, da je vino drago.

Iz Ljubljane 5. oktobra. Včeraj na dan godú Njih veličanstva, presvitliga cesarja Franc Jožefa so se po sv. maši, ki je bila v poklic sv. duha v stolni cerkvi ob osmih péta, tukajšne izbane nižji realne šole slovesno v pričo deželnega poglavarja gospoda Chorinski-ga, dvorniga svetovavca gospoda Hohenwart-a, mestniga od-

bora, vodja omenjene realne šole gosp. M. Peternela, kteri je imel v ta namen slovitni govor na zbrane učence, in vesolnih gospodov učencov omenjene šole in mnogo družih častitih gospodov, odperle. Učencov se je za prvi razred do včeraj sto in dvajset oglasilo, in kakor se sliši, jih zna še kaj priti, vsih tréh razredov jih bo blizo 200 učencov v realni šoli. Mnogo število učencov je gotov dokaz, kako potrebna je bila ta naprava v Ljubljani. Tako bo tedaj 5. oktober 1852 zapisan v zlate bukve Ljubljanske zgodovine, ker z njim se začne nova doba za našo vedoželjno mladost.

Novičar iz mnogih krajev.

Cesarski patent od 29. septembra t. l., veljaven za vse kronovine celiga cesarstva zapové, da se imajo gruntni, hišni in dohodkni davki s pridavki vred kakor v letu 1852 tudi letašnje leto odrajtovati, vender je pridržano prenapredbe, ako bi potrebne bile, vpeljati in naznaniti; to ima tudi v tistim delu Českiga veljati, v kterim je kataster že dokončan. Ministru denarstva je naročeno te naredbe speljati. — Njegovo veličanstvo, svitli cesar se je odpeljal 1. t. m. iz Dunaja v Zagreb. Svitli ban z mnogimi drugimi velikači se je podal na mejo, ga ondi sprejet, gosti iz vsih krajev se podavajo v Zagreb, se mu poklonit, med kterimi je tudi vladika Černogorski in škof Strossmayer. Cesar se hoče med drugim sam prepričati, če bi bilo treba železnice iz Zagreba v Reko in potem bo tudi razsodbo storil. Ko pride iz Zagreba nazaj, pravijo, se bo koj prihodnji mesec spet v Terst in Benetke podal. — Telegrafsko naznanilo naznani, da je svitli cesar srečno v Zagreb dospel in da je bil ondi z velikim slavljem sprejet. „Agrar Zeitung“ prinese obširin popis te slovesnosti. — Svitli cesar je ukazal ministru uka, da naj mu skušnje naznani, ktere si je pridobil pftekluga leta o novi osnovi šol. — Iz Egipta so prišle zamurke na Dunaj, se babilštva učit. — Spet je iz Hamburga prišlo veliko srebra na Dunaj v denarno kovnico. — Turška vlada je austrijski pisala, da naj Černogorske dežele za samostojne ne spozná, opira se na zgodovinske pravice in pravi, da Černogore nikdar ne bo za samostojne spoznala. Znano je, da je Černogora od ruskiga cesarja za samostojno spoznana bila. — V Beneških novinah se bere, da je profesor fizike Cavalleri v Monci znanjel pripravo, s pomočjo ktere se zamore tudi ponoči 4 milje oddaljeno pismo brati. — Vojaško mornarstvo na Francoskim ni smelo po danih postavah predstojnika Francoskiga drugači pozdraviti, kakor: živi republika. Ko se je Napoleon mornarstvu bližal, je bila ta postava prenapredjena in ukazano, da se ima pozdraviti: živi Napoleon. Ko je stopil na morski breg, se je spomnil, kar pri vsaki priložnosti stori, nekdanj tako mogočniga Napoleona in začel govoriti, da se misel njegova, da srednje morje mora Francosko biti, mora dopolniti. Akoravno nobeden njegovih misel ne vé, in je vse, kar se o njegovi prihodnosti govori, le mnenje, je toliko vendar gotovo in nobeden ne tají, da cesarstvo ni več dalječ. Če pa bo Napoleon vladar mirú in sprave, ali vižar vojsk in bojnih kardel, je misel razdvojena, po dozdanjih dogodbah soditi, se v prepíre ne bo siloma spušal. — 26. septembra je umerl v Kristianii dedič švedske krone kraljevič Gustav. — Angličanski časopisi védno govore, da mislijo Francozi zoper Angličane vojsko vzdigniti, na povelje vojaškiga poveljstva se ima otok Wight v silno terdnjavo spremeniti. — Slavni angleški inženir, stavitelj mosta čez Donavo v Budapeštu je 22. septembra v Londonu umerl. — Iz Irlandskiga se močno preseljujejo prebivavci v Ameriko. — V Perzii razsaja strašno huda kolera.